

SAVARANKIŠKUMAS IR VAIKO RAIDA (smulkioji motorika, kalba) 2021 01 04

Straipsnio autorė Lina Liutvinienė, logoterapeutė, specialioji pedagogė
Nuoroda 2020 m. gruodžio 4 d.: [\(20+\) Lina Liutvinienė - įrašai | Facebook](#)

Savarankiškas vaikas ne tik pats rengiasi, pavalgo, pasiprašo ar nueina į tualetą, ar pasiima tai, ko jam reikia. Savarankiškas vaikas nuo 3 metų gali pats suprasti, jam karšta ar šalta, kad nori gerti arba yra alkanas. Pats susiranda ką žaisti, kai niekas nelinksmina ir laikas neužimtas ekranais. Paūgėjęs vaikas pats dedasi knygas ir savarankiškai ruošia pamokas. Taip jis mokosi būti atsakingas ir pasirūpinti savimi, atlikti savo pareigas bei prisiimti atsakomybę, jei kas buvo ne taip. Pripažinkime, kad šiandienos vaikai tikrai neturi progos išalkti, ištrokšti, sušalti ar liūdėti. Tai kaip išmokyti save suprasti ir savimi pasirūpinti, kai neturime progos praktikuotis vaikystėje? Kaip pasitikėti savimi, kai kažkas kitas už mus geriau žino, ko mums reikia ar nereikia? Tėvams sunku atrasti pusiausvyrą tarp rūpesčio ir leidimo daryti pačiam, kiek atliepti vaiko poreikius, o kiek suteikti diskomforto, skatinant vaiko raidą. Kaip laikytis prieraišiosios tėvystės principų skatinant savarankiškumą?

Bet pradėkime nuo pradžių. Pakalbėkime apie savarankiškumą kaip raidos sritį. Savarankiškumas labai susijęs su kitomis raidos sritimis. Pavyzdžiui, savarankiškas mažylis tas, kuris turi erdvės saugiai ropoti, vartytis, sėdėdamas pasiekti žaislą ir paslysti ant pilvo. Vėliau stotis įsikibus, ropomis ar įsikibus keliauti nuo vieno iki kito daikto ar svarbaus žmogaus, nugriuvus atsikelti. Toks kūdikis auga fiziškai stipresnis, jo judesiai labiau koordinuoti, jis labiau jaučia aplinką ir saugiau joje jaučiasi. Taigi vaiko stambioji motorika dažniausiai atitinka amžių. Ir atvirkščiai: per daug ir per ilgai nešiojamas vaikas, kai gali eiti pats, arba toks, kuriam viskas paduodama dar nepanorėjus, keliama dar nenugriuvus, saugoma nuo visų aplinkinių pavojų – tiesiog neturi galimybės tinkamai fiziškai lavėti. Smulkioji motorika arba pirštelių darbas tiesiogiai susijęs su savarankiškumu. Kai pusantrų metų vaikas gali pavalgyti pats, nusirengti atsegtą drabužį, atsidaryti dėžutę, atversti knygelę – jo pirštukai juda kasdieninėje buitinėje veikloje ir taip lavėja. Ir atvirkščiai, kai viskas dėl greitumo, patogumo ar tobulumo padaroma mamos ar tėčio, arba kitų suaugusiųjų – vaiko pirštukai ir rankytės neturi progos mankštintis. Dažnai konsultacijose girdžiu, kad darželyje vaikas rengiasi pats, pavalgo pats, o namie nenori. Tada klausiu: tai kieno čia bėda? Vaiko ar tėvų?

Savarankiškumas susijęs ir su kalbos raida. Mūsų „princų ir princesių“ karta dažnai nespėja panorėti, o jau gauna. Kūdikystės laikotarpiu, kol jo galimybės ribotos, vaiko poreikiai turi būti nuspėjami ir patenkinti. Tačiau taip pat atidžiai stebint, ko vaikui reikia. Jau per pirmuosius mėnesius iš vaiko veiksmo atidi mama gali nuspėti vaikas alkanas ar pavargęs, jam skauda ar nuobodu ir nori artumo. Augant svarbu palikti vaikui erdvės jausti, panorėti, siekti, mokytis, pasistengti. Kai mama nesupranta iš karto, iš gesto vaiko noro, o paklausia, pavyzdžiui, „kelti?“ „Opa?“ ir tik išgirdusi kažkokį garsą patenkina vaiko poreikį, jis supranta, kad kalbėti apsimoka ir turi natūralią motyvaciją komunikuoti kalba. Gerai, kai neskubama paduoti išgirdus cypimą, verkimą ar zyzimą, o klausama, ko nori ir net duodami variantai: obuolį ar gerti? Šitą ar šitą? Žaislą ar knygą? Ir pan. Ir reaguojama išgirdus bet kokias pastangas tarti žodį. Vėliau, žinoma, laukiame geresnio tarimo, didesnių pastangų. Ir atvirkščiai, jei tėvai greitai ir jautriai reaguoja į vaiko cypimą, zyzimą ir ašaras bei mėgina atspėti, ko vaikas nori iš šimto variantų, dažnai taip ir

neišgirdami, ko konkrečiai vaikui reikia. Užkišdami ir išblaškydami dėmesį mokome, kad rėkimu, cypimu galima pasiekti rezultatą.

Kalbą ir kritinį bei loginį mąstymą skatina klausimai. Kai vaiko klausiam, tačiau neskubame su atsakymais. Leidžiame jam pačiam išmąstyti, išjausti, sugalvoti ir atsakyti. Mokome ne tik vaiką rišliai ir sklandžiai reikšti mintis, bet ir spręsti kasdienes bei sudėtingesnes situacijas, ieškoti ir pačiam atrasti sprendimų būdus. Žinoma, praplėsti vaiko žodyną, matymą, variantų pasirinkimą – tėvų pareiga, tačiau nepamirškite visų pirma paklausti vaiko ir išlaukti atsakymo.

([bus daugiau...](#)) Photo by Jelleke Vanooteghem

Daugiau informacijos rasite, pasinaudoję nuoroda: [\(20+\) Lina Liutvinienė | Facebook](#)

